

DDI – 01 – 2023

**IEVADINSTRUKCIJA
(VISIEM stājoties darba tiesiskajās attiecībās)**

Izstrādāta pamatojoties uz Darba aizsardzības likuma 14. Pantu un MK 10.08.2010. noteikumiem Nr.749 “Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos”

I. Instrukcijā lietoto terminu un apzīmējumu skaidrojums

- **Arodslimības** – slimības, kuru cēloņi ir kaitīgie darba vides riska faktori (ķīmiskie, fizikālie, bioloģiskie un psihosociālie faktori), kas darba procesā specifiski iedarbojas uz strādājošo veselību un darba spējām. Tās raksturīgas noteikt aroda darbiniekiem;
- **Attālinātais darbs** – tāds darba izpildes veids, ka darbs, kuru nodarbinātais varētu veikt darba devēja uzņēmuma ietvaros, pastāvīgi vai regulāri tiek veikts ārpus uzņēmuma, tai skaitā darbs, ko veic, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas. Par attālināto darbu šā likuma izpratnē netiek uzskatīts darbs, kas tā rakstura dēļ ir saistīts ar regulāru pārvietošanos
- **Bīstams faktors** – ražošanas vai darba faktors, kura iedarbība zināmos apstākļos uz darbinieku izraisa trauma vai citu pēkšņu strauju veselības pasliktināšanos;
- **Darba aizsardzība** – organizatorisku, tehnisku un izglītojošu pasākumu kopums ar mērķi nodrošināt darbiniekam tādas darba apstākļus un nosacījumus, pie kuriem praktiski būtu izslēgtas vai līdz minimumam samazinātas arodsaslimšanas vai darba traumatisma iespējas jeb nodarbināto drošība un veselība darbā;
- **Darba aizsardzības pasākumi** — preventīvi tiesiski, saimnieciski, sociāli, tehniski un organizatoriski pasākumi, kuru mērķis ir izveidot drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi, kā arī novērst nelaimes gadījumus darbā un arodslimības;
- **Darba aizsardzības instrukcija** (darba drošības instrukcija, turpmāk tekstā – **DDI**) – darba paņēmieni un aizsardzības līdzekļu klāsts, kuru pielietošana un izmantošana nodrošina konkrētu darba izpildes drošību;
- **Darba aizsardzības speciālists** — uzņēmuma darbinieks vai dienesta attiecībās esoša persona, kuras pienākums ir organizēt un kontrolēt darba aizsardzības pasākumus un veikt darba vides iekšējo uzraudzību un ir apmācīts Ministru kabineta noteiktajā kārtībā;
- **Darba kategorijas** – darba sadalījums pēc to smaguma atkarībā no enerģijas patēriņa (kkal/stundā);
- **Darba aprīkojums** – jebkura ierīce, aparāts, darbarīks vai iekārta, ko lieto darbā;
- **Darba devējs** – konkrēta iestāde/uzņēmums ar ko dibinātas darba tiesiskās attiecības;

- **Darbinieks** – fiziska persona, kas uz līguma pamata par nolīgto darba samaksu veic noteiktu darbu Darba devēja vadībā;
- **Nodarbinātais** — jebkura fiziskā persona, kuru nodarbina darba devējs, arī valsts civildienesta ierēdņi un personas, kuras nodarbinātas ražošanas vai mācību prakses laikā;
- **Darba vieta** – vieta, kurā nodarbinātais/darbinieks veic savu darbu, kā arī uzņēmuma ietvaros jebkura cita vieta, kura nodarbinātajam/darbiniekam ir pieejama darba gaitā vai kur nodarbinātais/darbinieks strādā ar darba devēja atļauju vai rīkojumu;
- **Darba vide** – darba vieta ar tās fizikālajiem, ķīmiskajiem, psiholoģiskajiem, bioloģiskajiem, fizioloģiskajiem un citiem faktoriem, kuriem Darbinieks pakļauts veicot darba pienākumus;
- **Darba vides risks** – varbūtība, ka Darbinieka drošībai un veselībai darba vidē var rasties kaitējums;
- **Darba vides bīstamie vai kaitīgie faktori** - fizikālie, ķīmiskie, bioloģiskie vai psihofizioloģiskie faktori, kuru iedarbība noteiktos apstākļos izraisa darbinieka traumu, arī ierasto mežģītumu, kā arī akūtu saslimšanu vai saindēšanos;
- **Elektrotrauma** – trauma, kuru izraisa elektriskās strāvas vai elektriskā loka iedarbība;
- **Individuālie (IAL) un kolektīvie (KAL) aizsardzības līdzekļi** – līdzekļi, kurus izmanto, lai novērstu vai samazinātu bīstamu un kaitīgu faktoru iedarbību uz Darbinieku;
- **Pirmā palīdzība** - palīdzība, ko cietušajiem (saslimušajiem) dzīvībai vai veselībai kritiskā stāvoklī savu zināšanu un iespēju apjomā sniedz personas ar kvalifikāciju medicīnā vai bez tās neatkarīgi no sagatavotības un ekipējuma;
- **Neatliekamā medicīniskā palīdzība** — palīdzība, ko cietušajiem (saslimušajiem) dzīvībai vai veselībai bīstamā kritiskā stāvoklī sniedz šādiem gadījumiem īpaši sagatavotas (apmācītas, ekipētas) personas ar atbilstošu kvalifikāciju medicīnā, kurām saskaņā ar šo kvalifikāciju ir juridiska atbildība par savu darbību vai bezdarbību un tās sekām;
- **Nelaiemes gadījums darbā** – Darbinieka veselības stāvokļa pēkšņa, strauja pasliktināšanās, ko izraisījusi vienreizēja (vienas darbadienas laikā) darba vides bīstamo vai kaitīgo faktoru iedarbība uz organismu un kuras sekas ir daļējs vai pilnīgs darb spēju zudums vai Darbinieka bojāeja;
- **Nopietnas un tiešas briesmas** - draudi nodarbinātā dzīvībai un veselībai, kas var rasties pēkšņi, īsā laika sprīdī un neatgriezeniski ietekmēt nodarbinātā veselību;
- **Telpu mikroklimats** – meteoroloģisko apstākļu kopums telpās, kurās uz cilvēka organismu iedarbojas temperatūra, relatīvais mitrums, gaisa kustības ātrums un siltuma starojums;
- **Ugunsbīstama vide** – darba vide ar paaugstinātām ugunsbīstamības vielām;
- **Ugunsbīstama viela** – viela ar paaugstinātu ugunsbīstamību;
- **Viegli uzliesmojošs šķidrums** – šķidrums, kas spēj patstāvīgi degt pēc aizdedzināšanas avota attālināšanas un, kam uzliesmojuma temperatūra nav augstāka par 66 grādiem C;
- **Ugunsdrošība** – ir atbilstība normatīvajos aktos noteiktajam prasībām attiecībā uz ugunsgrēku novēršanu, sekmīgu dzēšanu un to seku mazināšanu;

- **Ugunsdzēsība** – ir organizēta darbība, kuru veic, lai likvidētu ugunsgrēku, glābtu fiziskās personas un materiālās vērtības, kā arī aizsargātu vidi ugunsgrēka dzēsšanas laikā;
- **Ugunsdzēsības aparāts** – ierīce ugunsgrēka dzēšanai, pēc tā iedarbināšanas izplūst ugunsdzēsamā viela; ierīci pārvieto ar rokām.

II. Vispārējie noteikumi

1. Ievadapmācība (DDI - 01 - 2023) ir darbinieku iepazīstināšana ar iestādes darba organizācijas un darba drošības pamatjautājumiem.
2. Ievadapmācība ir obligāta visiem Darbiniekiem, kuri stājas darba tiesiskajās attiecībās, neatkarīgi no viņu ieņemamā amata un izglītības.
3. Ievadapmācības mērķis ir sniegt Darbiniekam nepieciešamās zināšanas par iestādes darbības veidu, būtiskākajiem riska faktoriem, to ietekmi uz Darbinieku drošību un veselību, iestādes darba aizsardzības sistēmu, iekšējiem kārtības noteikumiem (turpmāk - IKN), darba aizsardzības prasībām, darba metodēm un paņēmieniem, obligāto veselības pārbaudi (turpmāk - OVP) organizēšanas kārtību, drošības zīmju nozīmi, vispārējo rīcību ārkārtas situācijās un notiekot nelaimes gadījumam darbā.
4. Par ievadapmācības veikšanu tiek izdarīts ieraksts žurnālā un apstiprināts ar Darbinieka parakstu.

III. Iestādes darbības raksturojums, darba aizsardzības organizācija un kontrole

5. Liepājas Valsts tehnikums darbības veids – mācību procesa organizēšana.
6. Mācību procesa norises vietas:
 - 6.1. mācību un praktisko nodarbību korpus Ventspils ielā 51, Liepājā;
 - 6.2. mācību un praktisko nodarbību korpus Vānes ielā 4, Liepājā;
 - 6.3. dienesta viesnīca (turpmāk - DV) Ventspils ielā 51a, Liepājā;
 - 6.4. dienesta viesnīca (DV) Vānes ielā 4a, Liepājā;
7. Iestādē ir izveidota darba aizsardzības sistēma un tiek veikta darba vides iekšējā uzraudzība atbilstoši Darba aizsardzības likuma un spēkā esošo MK noteikumu regulējumam.
8. Darba vides iekšējā uzraudzība sastāv no:
 - 8.1. darba aizsardzības pasākumu plānošana;
 - 8.2. darba vides riska novērtšana;
 - 8.3. sistēmas ieviešana un darbības nodrošināšana;
 - 8.4. sistēmas kontrole un pilnveidošana.
9. Darba aizsardzības sistēma tiek uzturēta saskaņā ar šādiem darba aizsardzības vispārīgajiem principiem:
 - 9.1. darba vidi izveido tā, lai izvairītos no darba vides riska vai mazinātu nenovēršama darba vides riska ietekmi;
 - 9.2. novērš darba vides riska cēloņus;
 - 9.3. darba apstākļus pielāgo Darbiniekam, g.k. darba vietas iekārtojuma, darba aprīkojuma, kā arī darba un praktisko metožu izvēles ziņā;
 - 9.4. bīstamo aizstāj ar drošo vai mazāk bīstamo;
 - 9.5. izveido saskaņotu un visaptverošu darba aizsardzības pasākumu sistēmu;
 - 9.6. veic Darbinieku instruktāžu un apmācību darba aizsardzības jomā;

tiešais vadītājs apmāca drošam darbam, saskaņā ar iestādes vadītāja apstiprinātām DDI.

10. Darba aizsardzības sistēmas sekmīgas darbības priekšnoteikumi:

10.1. Darbinieku izpratne par darba aizsardzības jautājumu nozīmīgumu;

10.2. Darbinieku sadarbība darba aizsardzības jautājumu risināšanā;

10.3. Darbinieku spēja patstāvīgi novērtēt situāciju darba aizsardzībā un adekvāti rīkoties.

11. Organizējot Darba aizsardzību, Darba devējam ir pienākums:

11.1. pareizi un efektīvi organizēt darbu, lai Darbinieks veiktu darba pienākumus atbilstoši savai kvalifikācijai;

11.2. garantēt Darbiniekam nekaitīgus un drošus darba apstākļus;

11.3. nodrošināt tādus darba apstākļus, kas novērstu Darbinieku saslimšanu ar arodslimībām;

11.4. regulāri instruēt Darbiniekus darba aizsardzībā saskaņā ar normatīvo aktu prasībām;

11.5. kontrolēt, vai Darbinieki izpilda darba aizsardzības instrukciju un noteikumu prasības;

11.6. nodrošināt, lai darba aprīkojums būtu darba kārtībā;

11.7. nodrošināt kaitīgo faktoru mērījumus darba vidē un darba vietu novērtēšanu;

11.8. ja noticis nelaimes gadījums darba vietā, izmeklēt tos atbilstoši normatīvo aktu prasībām;

11.9. nodrošināt Darbinieku OVP; ka arī segt ar to saistītās izmaksas;

11.10. nodrošināt Darbiniekus ar darbam nepieciešamajiem IAL;

11.11. darbos, kur iespējama kaitīgo vielu iedarbība uz ādu, nodrošināt ar mazgājošiem un neitralizējošiem ādas kopšanas līdzekļiem.

12. Organizējot darba aizsardzību, Darba devējam ir tiesības:

12.1. atstādināt no darba Darbinieku, kurš ir iereibis vai narkotisko vielu reibumā;

12.2. piemērot disciplinārsodus.

13. Darba devējam aizliegts nodarbināt Darbinieku, pat ar viņa piekrišanu, darbos, kuri ir pretrunā ar arodārsta ieteikumiem vai neatbilst Darbinieka kvalifikācijai.

14. Darbiniekam darba aizsardzības jomā **ir pienākums**:

14.1. ievērot DDI;

14.2. ievērot darba kārtības noteikumus.

15. Pamatojoties uz Darba devēja attiecīgu rīkojumu, nekavējoties veikt OVP, ja pastāv pamatotas aizdomas par Darbinieka saslimšanu.

16. Pildot darba pienākumus, Darbiniekam darba aizsardzības jomā **ir tiesības**:

16.1. neuzsākt darbu, saskaņā ar DDI, ja darba vieta un aprīkojums nav darba kārtībā;

16.2. uz Darba likumā paredzētajām tiesībām;

16.3. uz drošiem un nekaitīgiem darba apstākļiem;

16.4. uz materiālo nodrošinājumu valsts sociālās apdrošināšanas kārtībā no valsts līdzekļiem slimības, pilnīgas vai daļējas darbnespējas zaudēšanas gadījumā.

17. Darbiniekam pildot darba pienākumus **aizliegts**:

17.1. veikt darba pienākumus, kurus nav uzdevis veikt Darba devējs vai, kuri ir pretrunā ar noslēgto darba līgumu;

17.2. atrasties darbā alkohola, narkotiska vai toksiska reibuma stāvoklī;

17.3. nodot uzticēto darba aprīkojumu lietošanai citām personām, kuri nav saistīti ar darba pienākumu izpildi iestādē.

18. Darbinieks ir atbildīgs par darba kārtības, darba higiēnas, ugunsdrošības un elektrodrošības noteikumu un instrukciju (DDI) prasību ievērošanu.

19. Darba vides iekšējās uzraudzības ietvaros iestādē tiek veikti šādi pasākumi:
- 19.1. Darbinieku instruktāžas un apmācības;
 - 19.2. Darbinieku OVP;
 - 19.3. Darbinieku informēšana un konsultēšana par darba aizsardzības jautājumiem;
 - 19.4. darba vides riska novērtēšana darba vietās un preventīvo pasākumu īstenošana riska faktora mazināšanai;
 - 19.5. Darbinieka nodrošināšana ar IAL.
20. Darbinieku un Darba devēja atbildība par darba drošības noteikumu neievērošanu:
- 20.1. darba devējs un Darbinieki, kuri vainīgi darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpšanā, darba līgumu nosacījumu neievērošanā, ir atbildīgi LR likumos noteiktajā kārtībā;
 - 20.2. Darbinieki, kuri pārkāpj DDI, iestādes darba kārtības prasības - tiek sauktas pie disciplinārās, administratīvās, materiālās vai kriminālatbildības.

IV. Nodarbināto apmācība un instruktāža darba aizsardzībā

21. Iestādes vadītājs izvēlas tādu darba aizsardzības apmācības veidu, kas atbilst darbinieka profesionālai sagatavotībai, ņemot vērā darbinieka izglītību, iepriekšējo pieredzi un apmācību, spējas.
22. Apmācība darba aizsardzības jautājumos ietver:
- 22.1. ievadapmācību stājoties darba tiesiskajās attiecībās;
 - 22.2. apmācību darba vietā, tai skaitā, instruktāžu darba vietā.
23. Darbinieki tiek instruēti, pamatojoties uz rakstiskajām instrukcijām, ko apstiprinājis Darba devējs. DDI izstrādātas ņemot vērā instruējamo profesiju un konkrētos darba apstākļus, veicamos darba pienākumus. Par darbinieku savlaicīgu instruēšanu un apmācību, DDI izstrādāšanu, atbildīgs ir darba aizsardzības speciālists.
24. Instruktāža darba vietā;
- 24.1. ikviens Darbinieks, kā arī Darbinieki, kas tiek pārcelti citā darbā (citu pienākumu veikšanai), tiek apmācīti, tai skaitā instruēti saskaņā ar rakstveida noformētām un Darba devēja apstiprinātām DDI.
 - 24.2. par instruktāžā izklāstītā materiāla apguvi instruētājs pārlicinās pārrunās.
 - 24.3. pēc instruktāžas Darbinieks parakstās DDI reģistrācijas žurnālā.
 - 24.4. visi Darbinieki, neatkarīgi no viņu kvalifikācijas un darba stāža attiecīgajā profesijā, ne retāk kā reizi gadā tiek atkārtoti instruēti par drošiem darba paņēmieniem un metodēm darba vietā.
25. Ir paredzētas sekojošas instruktāžas darba vietā:
- sākotnējā** - veic Darbiniekam, stājoties pie darba pienākumu veikšanas;

atkārtotā - ne retāk kā reizi gadā sākotnējās instruktāžas apjomā, bet paaugstinātas bīstamības darbos ne retāk kā reizi sešos mēnešos;

neplānotā - ārkārtas gadījumos, pēc nelaimes gadījuma, ja mainās darba apstākļi vai ieviešot jaunu tehnoloģiju, ja nodarbinātais ir pārtraucis darbu uz laiku, kas ilgāks par 60 kalendārajām dienām, paaugstinātas bīstamības darbos, ja pārtraukums bijis ilgāks par 45 kalendārajām dienām;

mērķa instruktāža - apskatot vienu konkrētu tematu, veicot avārijas seku likvidēšanu, veicot vienreizēju darbu.

V. Veselībai kaitīgie un bīstamie darba vides riska faktori.

26. LVT esošos darba vides riska faktoros sistematizē grupās, novērtējot tos kritērijus, kas var izraisīt bīstamību un ietekmēt darba drošību un veselību:

26.1. fizikālo faktoru grupa: darba telpas un darba vietas apkārtne; darba telpu plānojums, platība, mēbeles, iekārtas, pārvietošanas maršruti, troksnis, vibrācija, mikroklimats, starojumi, elektrodrošība, tīrība, kārtība, darba vietu, eju, mašīnu, darba galdu apgaismojums, dienasgaismas apgaismojuma apstākļi; u.c.;

26.2. fizisko faktoru grupa: darba smaguma pakāpe, atkārtotas fiziskās piepūles, balss pārslodze, redzes sasprindzinājums, darbs, kurš saistīts ar biežu vienu un to pašu darba operāciju atkārtošanu, darba pozas - sēžot, ejot, stāvēt, u.c.;

26.3. psiholoģisko un emocionālo faktoru grupa: darba laiks, darba laika organizācija, darba steiga, izpildāmais darbs saistīts ar papildus piepūli, monotons darbs, bieži atkārtotais darba raksturs un apjoms, ietekme vai nepietiekamas līdzdalības iespējas sava darba plānošanā, u.c.;

26.4. putekļu un ķīmisko faktoru grupa: ķīmiskās vielas un produkti, vielu un produktu tehnoloģiskie procesi, putekļi, dūmi, tvaiki, gāzes, notekūdeņi, ķīmisko vielu marķējums, u.c.;

26.5. bioloģisko faktoru grupa: mikroorganismi, citi bioloģiskie faktori;

26.6. traumatisma risku faktoru grupa: mašīnas, darbagaldi un ierīces; rokas darbarīki; cita tehniskā iekārta, uguns, eksploziju, ķīmisko apdegumu un saindēšanās bīstamība; darbs augstumā; elektriskais trieciens; citi traumatisma riska faktori;

26.7. avāriju un ārkārtas situāciju faktori.

27. Ja darba vietas/darba veida pārbaudē un tajā esošo darba vides faktoru noteikšanā un to novērtēšanā nav izmaiņu, tad darba aizsardzības speciālists veic pie iepriekšējā izvērtējuma situācijas atbilstības ierakstu, ko apstiprina Darba devējs (jauns izvērtējums nav nepieciešams).

VI. Obligātās veselības pārbaudes.

28. Stājoties darba attiecībās, Darbiniekam ir nepieciešams veikt obligāto veselības pārbaudi, kas dod iespēju Darba devējam pārliecināties par Darbinieka piemērotību paredzētā darba veikšanai.

29. OVP kartiņās katram darbiniekam ir uzskaitīti riski, pamatojoties uz kuriem tiek darbinieks norīkots uz OVP.

30. Darbinieku uz obligāto veselības pārbaudi ar rīkojumu norīko Darba devējs.

31. OVP karti (2 eksemplāros) pirms ārsta apmeklējuma aizpilda darba aizsardzības speciālists un paraksta Darba devējs.

32. Darbiniekam pienākums viena mēneša laikā no OVP kartes saņemšanas iziet veselības pārbaudi un vienu kartes eksemplāru iesniegt LVT darba aizsardzības speciālistam.

33. Veselības pārbaudes periodiski atkārtoti saskaņā ar 2009.gada 10.marta Ministru Kabineta noteikumiem Nr.219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude".

34. Ar periodiskajām veselības pārbaudēm saistītos izdevumus sedz Darba devējs.

35. Darba devējs nodrošina Darbiniekam iespēju darba laikā iziet veselības pārbaudi.

VII. Kolektīvās un individuālās aizsardzības līdzekļi. Drošības zīmes.

36. Aizsardzības līdzekļi kalpo Darbinieku aizsardzībai pret darba vides risku bīstamo un kaitīgo faktoru iedarbības, kā arī nodrošina Darbiniekiem optimālus darba apstākļus.
37. Aizsardzības līdzekļus atkarībā no to pielietošanas rakstura iedala divās kategorijās: kolektīvās aizsardzības līdzekļi (KAL) un individuālās aizsardzības līdzekļi (IAL).
38. KAL atkarībā no to funkcionālās nozīmes iedala vairākās klasēs, t.sk.:
- 38.1. darba telpu un darba vietu apgaismojuma normalizācijas līdzekļi;
 - 38.2. darba telpu un darba vietu gaisa vides normalizācijas līdzekļi;
 - 38.3. aizsardzības līdzekļi pret:
 - paaugstinātu elektromagnētisko starojumu;
 - elektriskās strāvas triecieniem;
 - paaugstinātu statiskās elektrības līmeni, u.c.
39. IAL ir ierīces, izstrādājumi, iekārtas un sistēmas, kas paredzētas Darbinieku aizsardzībai pret risku, ko rada viens vai vairāki kaitīgie vai bīstamie darba vides faktori.
40. Aizsardzībai pret kaitīgiem un bīstamiem darba vides riska faktoriem Darbiniekiem paredzēti sekojoši individuālie aizsardzības līdzekļi:
- 40.1. Roku aizsardzībai - aizsargcimdi
 - 40.2. Ķermeņa aizsardzībai pret kaitīgu darba vides faktoru iedarbību - apģērbs, apavi aizsardzībai pret mehāniskām traumām, putekļiem, šļakatām utt.
41. Darbinieku **pienākums**, izpildot savus darba pienākumus, ir lietot viņam paredzētos individuālos aizsardzības līdzekļus (IAL), saudzīgi ar tiem apieties, apzināti nebojāt, uzturēt tos darba kārtībā.
42. Individuālajiem aizsardzības līdzekļiem tiek noteikts to lietošanas termiņš;
43. Individuālie aizsardzības līdzekļi ir LVT īpašums un tie ir jānodod atpakaļ:
- 43.1. ja ir izbeigtas darba attiecības;
 - 43.2. ja ir mainījušies darba apstākļi un līdz ar to kaitīgie darba vides riska faktori;
 - 43.3. ja individuālie aizsardzības līdzekļi ir nolietojušies pirms noteiktā termiņa.
44. Drošības zīmes ir viens no KAL veidiem un tās ir uz konkrētu objektu, darbību vai situāciju attiecināmas zīmes, signālkršojums, akustisks vai roku signāls, kā arī vārdiska saziņa, kas sniedz drošības vai orientācijas informāciju darba vietā.
45. Ar drošības zīmēm nodrošina darba vietas, kurās darba vides risku faktorus nevar novērst vai samazināt ar citiem KAL tehniskajiem līdzekļiem, darba organizāciju vai citām metodēm.
46. Darba vietās atkarībā no situācijas lieto šādas drošības zīmes (skatīt pielikumu Nr.1):
- 46.1. aizlieguma zīmes - aizliedz darbības, kas var radīt bīstamas situācijas;
 - 46.2. brīdinājuma zīmes - brīdina par risku vai bīstamību;
 - 46.3. rīkojuma zīmes - norāda uz konkrētas darbības nepieciešamību;
 - 46.4. pirmās palīdzības un glābšanas papildzīmes - sniedz informāciju par pirmās palīdzības sniegšanas vietām un avāriju papildzīzēm;
 - 46.5. ugunsdrošības zīmes - sniedz informāciju par ugunsdzēsības līdzekļiem un to atrašanās vietām;
 - 46.6. informācijas zīmes - sniedz papildu informāciju;
 - 46.7. signālkršojumus - kršojumi ar specifisku nozīmi;
 - 46.8. akustiski signāli - iepriekš noteikti skaņas signāli, kas tiek pārraidīti ar signalizācijas ierīcēm;
 - 46.9. vārdiska saziņa - saziņa, kas sniedz iepriekš noteiktu drošības informāciju ar

- cilvēka balsi tieši vai to pārraida ar tehniskiem sakaru līdzekļiem;
- 46.10. roku signāli - signāli, kas sniedz iepriekš noteiktu drošības informāciju ar roku un delnu kustībām personām, kuras izpilda apkārtējiem bīstamus manevrus vai atrodas šo manevru zonā.

47. IAL līdzekļu iegāde LVT tiek veikta reizi divos gados.

VIII. Grūtnieču un sieviešu pēcdzemdību periodā darba aizsardzības prasību nodrošināšana

48. LVT ietvaros visas normatīvo aktu prasības un atvieglojumus attiecībā uz grūtniecēm un sievietēm pēcdzemdību periodā darbu - saīsinātu darba laiku, atvaļinājumiem, papildatvaļinājumiem, virsstundu darbu, nakts darbu, komandējumiem, veselības pārbaudēm, ārstu apmeklējumi u.c., veic darba vietas riska faktoru novērtējumu un nosaka nepieciešamos preventīvos pasākumus.
49. Lai nodrošinātu savlaicīgu darba vides riska novērtēšanu un veicamo darbu pasākumu noteikšanu, Darbiniecei ir pienākums informēt Darba devēju vai tiešo darba vadītāju par savu grūtniecību pēc iespējas ātrāk, bet ne vēlāk kā līdz 12 grūtniecības nedēļai.
50. Par noteikto pasākumu īstenošanu atbild darbinieces tiešais vadītājs un citi iesaistītie vadošie Darbinieki.
51. Ja veicot darba vides riska novērtējumu, tiek identificēts, ka darba vides kaitīgie faktori var ietekmēt grūtnieču vai sieviešu pēcdzemdību periodā veselību un bērna veselību un nav iespējams veikt aizsardzības pasākumus, kas nodrošina sievietes un bērna veselību, iestādes vadība pārceļ darbinieci darbā, kurā nav attiecīgā kaitīgā faktora iedarbība.

IX. Nelaiemes gadījumu izmeklēšanas kārtība

52. Nelaiemes gadījumu izmeklē, ja:
- 52.1. tas izraisījis Darbinieka darbaspēju zaudējumu uz laiku, kas ilgāks par vienu diennakti;
- 52.2. iestājusies Darbinieka nāve darba vietā vai Darbinieks miris darba vides faktoru iedarbības dēļ;
- 52.3. Darbinieku sakodis iespējami inficēts dzīvnieks vai insekts (piem., ērce), Darbinieks saskāries ar asinīm vai citiem šķidrumiem, vai priekšmetiem, kas ir inficēti vai ir iespējami inficēti, un pēc šīs saskares vai koduma ir konstatēts inficēšanās risks, arī ja nav iestājusies tūlītēja darbnespēja.
53. Darbiniekam, kas bijis nodarbināts ārvalstīs, izsniegtos dokumentus, ar ko attiecīgā ārvalsts atbildīgā institūcija apliecina, ka Darbinieks cietis nelaimes gadījumā, pielīdzina 2009.gada 25.augusta Ministru Kabineta noteikumiem Nr.950 "Nelaiemes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" aktam par nelaimes gadījumu darbā, ja ir ievēroti šādi nosacījumi:
- 53.1. dokumentos ietvertā informācija nepārprotami apliecina, ka Darbinieks, par kuru tie izsniegti, ir cietis nelaimes gadījumā;
- 53.2. ārvalstīs izsniegtajiem dokumentiem ir pievienots notariāli apliecināts tulkojums latviešu valodā;

- 53.3. ir ievērota starptautiskajos līgumos un normatīvajos aktos par dokumentu īstuma apliecināšanu noteiktā kārtībā.
54. Darbinieku pienākums ir nekavējoties informēt Darba devēju vai tiešo darba vadītāju un atbildīgo par darba aizsardzību par notikušo nelaimes gadījumu darbā.
55. Nelaimes gadījumu izmeklēšanai trīs darba dienu laikā tiek izveidota komisija, kura piecpadsmit darba dienu laikā veic izmeklēšanu, rīkojas atbilstoši Ministru kabineta noteikumos par nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtību noteiktajām prasībām. Izmeklēšanas komisijā iekļauj LVT vadības pārstāvi, darba aizsardzības speciālistu un citus darbiniekus pēc nepieciešamības.
56. Nelaimes gadījumi tiek reģistrēti speciālā uzskaites žurnālā.
57. Līdz nelaimes gadījuma izmeklēšanas sākumam notikuma vietu saglabā neskartu, ja tas neapdraud cilvēku dzīvību, veselību un vidi, neizraisa avāriju vai ugunsgrēku un netraucē darba procesu.
58. Ja nav iespējams notikuma vietu saglabāt neskartu, uzreiz pēc nelaimes gadījuma dokumentāli fiksē esošo situāciju nelaimes gadījuma vietā.
59. Nelaimes gadījumu izmeklēšana attiecas uz Darbiniekiem, kuri cietuši:
- 59.1. LVT teritorijā (darba vietā) darba laikā, ieskaitot darba laika pārtraukumus;
 - 59.2. pildot darba vai dienesta pienākumus ārpus LVT teritorijas vai ārpus noteiktā darba laika, tai skaitā atrodoties komandējumā vai darba braucienā;
 - 59.3. pārvietojoties starp objektiem, ja šī darbība saistīta ar darba pienākumiem, kā arī ar Darba devēja rakstisku rīkojumu vai Darba devēja uzdevumā darba vajadzībām izmantojot personisko transportlīdzekli;
 - 59.4. atrodoties Darba devēja valdījumā esošā transportlīdzeklī darba uzdevumu izpildē;
 - 59.5. veicot jebkuru darbību Darba devēja interesēs, Darba devēja zaudējumu novēršanu vai cilvēka veselības un dzīvības glābšanu, arī ja nav bijis Darba devēja rīkojums;
 - 59.6. Darbiniekam pildot darba pienākumus, vienreizēja (ne vairāk kā vienas darba maiņas laikā) darba vides riska faktoru iedarbība uz organismu izraisījusi akūtu slimību, hroniskas slimības saasināšanos vai Darbinieka veselības traucējumus izraisījuši dzīvnieki vai kukaiņi, vai veselības traucējumi radušies dabas katastrofas rezultātā;
 - 59.7. veicot darba pienākumus Darba devēja uzdevumā pie cita darba devēja (cita darba devēja teritorijā);
 - 59.8. ja nav noslēgts darba līgums, bet Valsts darba inspekcija (turpmāk - VDI) konstatē, ka cietušais veicis darbu pie Darba devēja.
60. Pēc nelaimes gadījuma VDI amatpersona vienu akta eksemplāru nosūta cietušajam vai personai, kura pārstāv viņa intereses, kā arī Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras nodaļai atbilstoši cietušā deklarētajai dzīvesvietai.

X. Vispārējās darba drošības prasības iestādē

61. Ja radušās neskaidrības par izpildāmā darba drošību vai tā izpildes kārtību, jāgriežas pie Darba devēja vai tiešā darba vadītāja pēc paskaidrojuma.

62. Apiet vietas, kur ir iespējama iekrišana padziļinājumos vai dažādu priekšmetu krišana.
63. Vietās, kur nav apgaismojuma vai kur apgaismojums bojāts, darbus organizēt aizliegts.
64. Necelt kravas, kuras pārsniedz 15 kg, pārvietot smagumus ar palīgierīču palīdzību vai vairākiem darbiniekiem kopā.
65. Strādāt tikai ar darba kārtībā esošu darba aprīkojumu.
66. Strādāt darbam atbilstošā darba apģērbā un individuālajos aizsardzības līdzekļos. Nelietot darba apģērbu, kas neatbilst sanitārajām normām - netīrā, saplēstā utt..
67. Darba vietu un ejas neaizkraut ar nevajadzīgiem priekšmetiem.
68. Uzturēt tīrību vispārējās lietošanas telpās.
69. Darbiniekam, kurš pamanījis briesmas, kas var izraisīt nelaimes gadījumu, ziņot par to Darba devējam vai atbildīgajam darbiniekam.

XI. Vispārējās ugunsdrošības un elektrodrošības prasības.

70. Neaizdedzināt sērkokus (šķiltavas), sveces un neizmantojot atklātu liesmu vietās, kur atrodas ugunsdrošas vielas un LVT telpās un teritorijā.
71. Nepieļaut, ka darba vietās uzkrājas ugunsdroši materiāli (putekļi u.t.t). Regulāri veikt iekārtu, elektroslēdžu, praktisko nodarbību telpu, noliktavu, pagrabu u.c. attīrīšanu no putekļiem.
72. Beidzot darbu, neatstāt telpās nenovāktus ugunsdrošus atkritumus vai viegli uzliesmojošus šķidrumus, kā arī elektroiekārtas zem sprieguma.
73. Vienmēr turēt brīvu pieeju ugunsdzēsības inventāram.
74. Ugunsdzēsamo inventāru izmantot tikai ugunsgrēka dzēšanai.
75. Neaizkraut, neaizsprostot evakuācijas izejas, koridorus, ejas un kāpņu telpas.
76. Nepieļaut elektrodzinēju, elektroiekārtu un vadu pārkāršanu.
77. Telpu uzkopšanai neizmantojot viegli uzliesmojošus šķidrumus, kuri nav speciāli paredzēti šim nolūkam.
78. Ja ir jūtama elektroiekārtas pastiprināta silšana, tā jāatslēdz un jāpaziņo Darba devējam.
79. Neatstāt bez uzraudzības tīklam pieslēgtus elektrosildītājus un citas elektroierīces, ja ekspluatācijas instrukcijā tas aizliegts.
80. Elektroiekārtu aizdegšanās gadījumā dzēšanai izmantot ogļskābās vai pulvera ugunsdzēsības aparātus.
81. Detalizētas elektrodrošības, ugunsdrošības prasības un darbinieku rīcība ugunsgrēka gadījumā ir noteiktas LVT instrukcijās.

XII. Darbinieku pienākumi

82. Darbiniekiem darba aizsardzības jomā ir pienākums:
 - 82.1 .rūpēties par savu drošību un veselību un to darbinieku drošību un veselību, kuras ietekmē vai var ietekmēt nodarbinātā darbs;
 - 82.2.lietot darba aprīkojumu, bīstamās vielas un citus darba paredzētos līdzekļus saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas u.c.);
 - 82.3.lietot kolektīvos aizsardzības līdzekļus, kā arī viņa rīcībā nodotos individuālos aizsardzības līdzekļus saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju

- (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas u.c.) un pēc lietošanas attiecīgos aizsardzības līdzekļus novietot tiem paredzētajā vietā;
- 82.4. ievērot drošības zīmes, kā arī lietot drošības ierīces, ar ko apgādāts darba aprīkojums un darba vieta. Atturēties no drošības ierīču patvaļīgas iedarbināšanas, mainīšanas, pārvietošanas;
- 82.5. piedalīties rīkotajās instruktāžās un apmācībās darba aizsardzības jomā;
- 82.6. sadarboties ar Darba vadītāju vai darba aizsardzības speciālistu, lai izpildītu prasības, kas ietvertas Valsts darba inspekcijas atzinumos, brīdinājumos, rīkojumos vai lēmumos par LVT darba aizsardzības sistēmu;
- 82.7. sadarboties ar Darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu drošas darba vides un darba apstākļu nodrošināšanā, lai neradītu risku Darbinieka drošībai un veselībai;

XIII. Darbinieka tiesības

83. Darbiniekiem darba aizsardzības jomā ir tiesības:
- 83.1. uz drošu un veselībai nekaitīgu vidi;
 - 83.2. saņemt visu nepieciešamo informāciju no Darba devēja vai Darba aizsardzības speciālista par darba aizsardzības sistēmu un plānotajiem pasākumiem LVT.
 - 83.3. iepazīties ar riska faktoru novērtējumu;
 - 83.4. ziņot Darba devējam, tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam par nelaimes gadījumu darbā, kā arī jebkuriem darba vides riska faktoriem, kuri rada vai var radīt risku drošībai un veselībai, arī par trūkumiem LVT darba aizsardzības sistēmā;
 - 83.5. sadarboties ar Darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu drošas darba vides un darba apstākļu nodrošināšanā;
84. Darbinieku pārstāvība darba aizsardzības jomā:
- 84.1.1. ai sekmētu Darba devēja un Darbinieku sadarbību darba aizsardzības jautājumu risināšanā LVT, var tikt ievēlētas uzticības personas. Uzticības personu ievēlēšanas un darbības kārtību nosaka 2002.gada 17.septembra Ministra Kabineta noteikumi Nr. 427 „Uzticības personu ievēlēšanas un darbības kārtība”;
 - 84.1.2. brīvi izteikt pamatotu Darbinieku viedokli, kā arī savu viedokli par LVT darba aizsardzības sistēmas organizēšanu un īstenošanu;
 - 84.3.5. saņemt no Darba aizsardzības speciālista darba aizsardzības normatīvos aktus, normatīvi tehnisko dokumentāciju, instrukcijas un citus darba aizsardzības noteikumus, kā arī paskaidrojumus un citu informāciju, kas attiecas uz darba aizsardzību;
 - 84.4.1. ierosināt Darba devējam vai Darba aizsardzības speciālistam veikt darba vides riska faktoru mērījumus, ja saņemtas Darbinieku sūdzības par veselībai kaitīgiem darba vides riska faktoriem;
 - 84.4.2. ierosināt veikt atkārtotu darba vides risku novērtēšanu darba vietās, kurās noticis nelaimes gadījums vai radušās nopietnas un tiešas briesmas Darbinieka dzīvībai un veselībai;
 - 84.4.3. ieprasīt, lai Darba devējs vai Darba aizsardzības speciālists veic darba aizsardzības pasākumus, un izteikt priekšlikumus, kuru īstenošana novērstu

- vai mazinātu risku Darbinieku drošībai un veselībai;
- 84.4.4 kopā ar Valsts darba inspekcijas amatpersonām piedalīties darba vietu pārbaudēs.
85. Darbiniekam ir tiesības atteikties no darba veikšanas, ja:
- 85.4.attiecīgā darba veikšana rada vai var radīt risku nodarbinātā vai citu personu drošībai un veselībai un šāds risks nav novēršams citādā veidā;
 - 85.5.lietojamais darba aprīkojums vai darba vieta nav apgādāta ar nepieciešamajām drošības ierīcēm vai Darbinieka rīcībā nav nodoti nepieciešamie individuālie aizsardzības līdzekļi;
 - 85.6.attiecīgā darba veikšana saistīta ar tāda darba aprīkojuma lietošanu, kas neatbilst Darbinieka profesionālajai sagatavotībai vai Darba aizsardzības speciālista sniegtajai instruktāžai;
 - 85.7.nav ievēroti Valsts darba inspekcijas brīdinājumi, rīkojumi vai lēmumi par darba aizsardzības organizāciju attiecīgajā darba vietā.
86. Par atteikšanos no darba veikšanas Darbinieks nekavējoties paziņo tiešajam darba vadītājam vai Darba aizsardzības speciālistam, vai Darba devējam.
87. Darbiniekam ir tiesības vērsties Valsts darba inspekcijā ar iesniegumu, ja viņš uzskata, ka Darba devēja veiktie darba aizsardzības pasākumi, kā arī piešķirtie un izmantotie līdzekļi nav pietiekami, lai nodrošinātu Darbinieka drošību un veselību darba vietā.

XIV. Darba aizsardzības normatīvie akti Latvijas Republikā

- 88 . VDI uzraudzībai un kontrolei ir pakļauti visu uzņēmējdarbības formu un īpašumu veidu uzņēmumi (arī individuālie ģimenes uzņēmumi, zemnieku un zvejnieku saimniecības), valsts un pašvaldības iestādes, arodbiedrības, sabiedriskās un reliģiskās organizācijas un citas juridiskās personas un to darba vietas, kā arī fiziskās personas, kuras kā darba devēji nodarbina uz darba līguma pamata vismaz vienu personu.
- 89 .VDI amatpersonām ir tiesības:
- 89.1. bez iepriekšējas pieteikšanās un atļaujas, uzrādot dienesta apliecību, apmeklēt un apskatīt viņu uzraudzībai un kontrolei pakļautos uzņēmumus un to darba vietas;
 - 89.2.iztaujāt Darba devēju, bīstamo iekārtu atbildīgo personu, darbiniekus;
 - 89.3.izdarīt uzraudzībai un kontrolei darba vietu un darba apstākļu apsekojumus un izpildīt citus VDI piekritīgus uzdevumus bez Darba devēja klātbūtnes;
 - 89.4.likumos noteiktajā kārtībā izteikt brīdinājumus un dot rīkojumus, apturēt mācību iestādes darbību,
 - 89.5.veikt citas Latvijas Republikas normatīvajos aktos paredzētās darbības.

XV. Atbildība par darba aizsardzības prasību neievērošanu

90. Atbildīgs par šīs instrukcijas prasību ievērošanu LVT ir Darbinieks.
91. Par instrukciju prasību neievērošanu un nepildīšanu, Darbinieki tiek saukti pie disciplinārās atbildības saskaņā ar LVT darba kārtības noteikumiem un noslēgto darba līgumu, kā arī gadījumos, kas ir noteikti Latvijas Republikas spēkā esošajā likumdošanā, var tikt saukti arī pie kriminālās vai administratīvās atbildības.

1. pielikums

Darba vietas lietojamās drošības zīmes

I. Aizlieguma zīmes

Aizlieguma zīmes ir apla forma ar melnu piktogrammu uz balta fona, malas un diagonālā līnija - sarkana (sarkanā daļa ir vismaz 35 procenti no zīmes laukuma).

Darba vieta lieto šādas aizlieguma zīmes:

nesmēķēt

smēķēšana un atklāta liesma aizliegta

gājēju kustība
aizliegta

nedzēst ar ūdeni

nav dzerams

nepiederošām
personām kustība
aizliegta

nestāvēt zem kravas

nepieskarties

aizliegts (ar
skaidrojošu
uzrakstu)

II. Brīdinājumā zīmes

Brīdinājumā zīmes ir trijstūra forma ar melnu piktogrammu uz dzeltena fona, malas - melnas (dzeltenā daļa ir vismaz 50 procentu no zīmes laukuma).

Darba vietas lieto šādas brīdinājumā zīmes:

degoša viela vai
ugunsbīstama telpa

eksplozīva viela vai
sprādzienbīstama telpa

toksiska viela

kodīga viela

radioaktīva viela vai
jonizējošs starojums

uzmanību, pacelta krava

oksidējoša viela

bīstami, elektrība

vispārējā bīstamība

spēcīgs magnētiskais lauks

uzmanību, šķēršļi

uzmanību, nelīdzens

uzmanību, slidens

zema temperatūra

kaitīga vai kairinoša viela*

augsta temperatūra

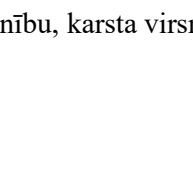
uzmanību, krītoši objekti

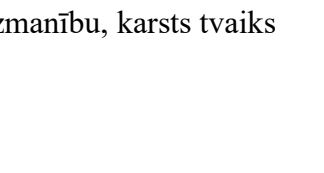
uzmanību, pakāpiens

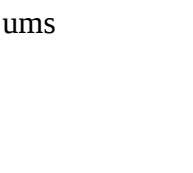
uzmanību, karsta virsma

uzmanību, karsts tvaiks

zemējums

Piezīme.

* Šīs zīmes fons ir dzintara krāsā, lai atšķirtu to no līdzīgas ceļazīmes.

m. Rīkojuma zīmes

Rīkojuma zīmes ir apļa formā ar baltu piktogrammu uz zila fona (zilā daļa ir vismaz 50 procentu no zīmes laukuma).

Darba vietās lieto šādas rīkojuma zīmes:

jālieto aizsargbrilles

jālieto aizsargķivere

jālieto dzirdes aizsardzības
līdzekļi

jālieto gāzmaska, respirators

jālieto darba apavi

jālieto aizsargcimdi

jālieto aizsargkostīms

jālieto sejas
aizsardzības līdzekļi

jālieto aizsargjosla

jālieto respirators

jālieto antistatiski apavi

jālieto sejas maska

gājēju ceļš (maršruts)

vispārīgā rīkojuma zīme
(lieto kopā ar citām zīmēm)

IV. Pirmās palīdzības un glābšanas papildizeju zīmes

Pirmās palīdzības un glābšanas papildizeju zīmes ir taisnstūra vai kvadrāta formā ar baltu piktogrammu uz zaļa fona (zaļā daļa ir vismaz 50 procentu no zīmes laukuma).

Darba vietas lieto šādas pirmās palīdzības zīmes:

pirmās palīdzības
punkts

nestuves

sanitārā apstrāde

acu skalošana

elpošanas līdzekļi

pārsiešanas līdzekļi

droša pulcēšanas
vieta

atdzīvinašanas
līdzekļi

tālrunis neatliekamas medicīniskas palīdzības izsaukšanai

Darba vietas lieto šādas glābšanas papildizeju (evakuācijas) zīmes:

Kustību virziens

V. Ugunsdrošības zīmes

Ugunsdrošības zīmes ir kvadrātveida vai taisnstūra formas, ar balto piktogrammu uz sarkanā fona, apšuve - melna (sarkana daļa ir vismaz 50 % no zīmes laukuma).

Darba vietās lietojamās šādas ugunsdrošības zīmes:

Ugunsdzēsības krāns

Ugunsdzēsības
aparāts

Automātisko un
manuālo
ugunsdrošības
sistēmu un iekārtu
ieslēgšana

Telefons

Ugunsdzēsības un
glābšanas kāpnes

Stacionāru
ugunsdzēsības
sistēmu sausais
cauruļvads

Virziens uz
ugunsdzēsības
iekārtu un līdzekļu
atrašanas vietu

Ugunsdzēsības
pārklājs

Instrukciju sagatavoja:

Liepājas Valsts
tehnikums
Darba aizsardzības
speciālists